

Controleverslag

A/2021/0539

4310	Pompgemalen De Zegge	Lichtaartseweg 55 en Roerdompstraat 17 2440 Geel

datum	18 mrt 2021	TH 1	Michael Allison
beginuur	13:30	TH 2	An Swinnen
einduur	14:45	TH 3	
type	dag	externe begeleider	
code MIP	R 001	monstername meting	
aard	exploitatie	grondwater	nummer PV

Voorgeschiedenis

Op 23 februari 2021 werden we in kennis gesteld van een vraag tot inzage in documenten in het kader van openbaarheid van bestuur door de vzw Aktiegroep Leefmilieu Kempen met betrekking tot pompactiviteiten in een landbouwgebied van 200 à 300 hectare rond het natuurreservaat "De Zegge". De vraag werd behandeld door AGNAS (Afbakening Gebieden Natuurlijke en Agrarische Structuur) van het departement Omgeving. Aan de afdeling Handhaving werd gevraagd of er al initiatieven werden genomen met betrekking tot de vermeende illegale pompwerken.

Op 25 februari 2021 werd een inspectie uitgevoerd bij het rundveebedrijf Dierckx Dairy naar aanleiding van een weigering voor een uitbreiding van een grondwaterwinning van 4 000 m³ per jaar uit een grondwaterlaag op een diepte van circa 110 meter (Zand van Berchem). In de overwegingen van het besluit werd aangegeven dat de Vlaamse Regering in april 2014 heeft beslist om in de omgeving van De Zegge een laagveenmoeras van meer dan 300 ha te realiseren. De realisatie hiervan is voorlopig nog niet mogelijk omwille van de bestaande gewestplanbestemming enerzijds en het droogpompen van de landbouwpolder ten noorden van De Zegge anderzijds. Omwille van deze overwegingen werd door het Agentschap Natuur en Bos afradend ongunstig geadviseerd. Momenteel wordt een ecohydrologische studie opgestart om inzicht te krijgen in het watersysteem en om de maatregelen te kunnen onderbouwen die noodzakelijk zijn voor het in stand houden van de habitats en het realiseren van de Europese natuurdoelen.

Vaststellingen

Het natuurreservaat De Zegge (circa 110 hectare) is een restant van het "Geels Gebroekt", een uitgestrekt laagveengebied van meer dan 500 hectare. In de loop van 1955-1962 werd gestart met de ontginning van het gebied voor agrarische doeleinden waarbij de Kleine Nete werd rechtgetrokken, verbreed en uitgediept en pompinstallaties werden aangelegd om de landbouwpolder ten noorden van De Zegge te draineren om landbouwactiviteiten mogelijk te maken. Als gevolg van deze draineringswerken is de veenbodem ingeklinkt waardoor het laagveenmoeras van De Zegge circa één meter hoger ligt dan het landbouwgebied tussen De Zegge en de Kleine Nete. Als gevolg hiervan stroomt grondwater vanuit De Zegge naar het lager gelegen landbouwgebied met verdroging tot gevolg. Door de beheerder van De Zegge (KMDA, Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde Antwerpen) wordt dan weer getracht het grondwaterpeil binnen De Zegge te handhaven door op een aantal locaties grondwater terug in De Zegge te pompen.

Er zijn momenteel 2 pompstations in gebruik die geïnstalleerd werden in het begin van de jaren '60 van de vorige eeuw. Het beheer van de pompen werd op een bepaald ogenblik overgedragen naar de provincie Antwerpen. Momenteel worden ze beheerd door de dienst Integraal Waterbeleid. Volgens de vzw Aktiegroep Leefmilieu Kempen is voor de pompactiviteiten een omgevingsvergunning vereist voor de rubriek 53.10. Eveneens moet volgens de vzw een MER opgesteld worden en moet een Passende Beoordeling uitgevoerd worden.

rubriek	omschrijving	klasse	opmerkingen	coördinator	audit	jaarverslag	VLAREBO
53.10.	waterbeheersingsprojecten voor landbouwdoeleinden, namelijk: Er kan overlapping zijn met een of meer subrubrieken van rubriek 52, 53, 54, 55 en 56.						
	1° een irrigatieproject van 100 ha en meer	1	W	N	P		
	2° een droogleggingsproject van 50 ha of meer	1	W	N	P		
	3° een droogleggingsproject van 15 ha of meer, dat een aanzienlijke verlaging van de freatische grondwatertafel in een bijzonder beschermd gebied tot gevolg kan hebben	1	W	N	P		

De subrubriek 53.10 werd bij Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2006 aan de rubriekenlijst toegevoegd. Volgens art. 38§1 van het voormalige Vlarem-I moest binnen de 6 maanden een aanvraag ingediend worden voor deze activiteit die door een wijziging van de indelingslijst vergunningsplichtig was geworden.

Tot nu toe werd nog geen milieu- of omgevingsvergunning voor de rubriek 53.10 voor de pompactiviteiten afgeleverd.

Omdat de afdeling Handhaving tot einde februari 2021 niet op de hoogte was van het gebruik van deze 2 pompgemalen, werden er logischerwijze nog geen handhavingsinitiatieven genomen.

Op 18 maart 2021 begeven we ons ter plaatse en worden we te woord gestaan door Didier Soens en Nele Gerits van de dienst Integraal Waterbeleid van de provincie Antwerpen.

Er zijn momenteel 2 pompgemalen in gebruik: één langs de Kleine Nete achter de parking van café De Nete, Lichtaartseweg 55 en één langsheen de Roerdompstraat 17.

Het eerste pompgemaal (Pompgemaal Centrale Loop of Pompstation 1) is voorzien van 3 pompen die alternerend aanslaan en elk een debiet van 1 008 m³/uur kunnen verpompen.

Het gemiddeld aantal draaiuren per pomp schommelt rond de 700 à 800 uren per jaar. Pompen 1, 2 en 3 slaan aan bij een peil van respectievelijk + 11.80, +11.90 en + 12.00 m TAW. De pompen slaan alle drie af bij een peil van + 11.70 m TAW. (TAW = Tweede Algemene Waterpassing, het Belgische hoogterefereëntievlak; het nulpunt werd bij conventie vastgelegd op het gemiddeld laagwaterpeil in Oostende).

In 2020 werd in totaal 2 427 016 m³ water vanuit de Centrale Loop (een afwateringsgracht die doorheen het landbouwgebied loopt) in de Kleine Nete overgepompt.

Het overgepompte water bestaat uit een mengsel van regenwater en grondwater, maar de exacte verhouding is niet gekend. Deze verhouding zal afhankelijk zijn van het seizoen.

De pompen worden elektrisch aangedreven en bijgevolg is er een hoogspanningscabine voorzien met een transformator met een vermogen van 100 KVA. Deze transformator is nipt meldingsplichtig volgens rubriek 12.2.1°.

rubriek	omschrijving	klasse	opmerkingen	coördinator	audit	jaarverslag	VLAREBO
12.2.	Transformatoren (gebruik van) met een individueel nominaal vermogen van: Uitzonderingen: Verplaatsbare transformatoren opgesteld op een bouwplaats voor de uitvoering van eigenlijke bouw, sloop- of wegenwerken zijn niet ingedeeld in rubriek 12.2. [...] 1° 100 kVA tot en met 1.000 kVA 2° meer dan 1.000 kVA	3					
		2	T				

De hoogspanningscabine werd een laatste keer gekeurd op 20 oktober 2020. Er werden een aantal inbreuken weerhouden (geen aanduiding van dienstspanning en aanwezigheid spinnenwebben in de cabine) maar de installatie mocht in dienst blijven. Als koelmiddel wordt olie gebruikt dat geen PCB's bevat.

Pompstation 1

Richting Centrale Loop

Richting Kleine Nete

Het tweede pompgemaal (Pompgemaal Vijzelloopje of Pompstation 2) bestaat uit 2 vijzels die gemiddeld 4 537 uren per jaar draaien. De vijzels slaan aan bij + 12.25 m TAW en slaan af bij + 12.05 m TAW. In 2020 werd 1 224 862 m³ water vanuit het "Vijzelloopje" dat in het landbouwgebied ligt overgepompt in de "Sasloop" die loopt langs de noordgrens van het natuurreservaat de Zegge aan de overkant van de Roerdompstraat. De Sasloop mondt uiteindelijk uit in de Kleine Nete en heeft waarschijnlijk een bufferende werking voor het aangrenzende natuurgebied.

De ecohydrologische studie werd recent door het Agentschap Natuur en Bos opgestart en zou nog ongeveer 1.5 jaar lopen.

Op 9 maart 2021 was er een overlegvergadering tussen AGNAS, afdeling GOP en VMM waaraan door afdeling Handhaving werd deelgenomen in verband met het al dan niet van toepassing zijn van indelingsrubriek 53.10 en de MER-plicht. Tijdens deze vergadering bleek dat er wellicht heel wat gelijkaardige pompgemalen worden uitgebaat door diverse overheden (onder andere VMM) en dat nog nergens de rubriek 53.10 werd vergund. In 2016 zou door de vorige minister op aangeven van afdeling GOP en VMM het standpunt ingenomen zijn dat dergelijke activiteiten wel ingedeeld zijn. Later zouden de vorige en huidige minister hierop teruggekomen zijn op aangeven van VMM.

De conclusie van de vergadering was dat op 18 maart 2021 overleg zou gepleegd worden tussen afdeling GOP, VMM en het kabinet van de minister.

Op woensdag 10 maart 2021 werd door het afdelingshoofd Sigrid Raedschelders van de afdeling Handhaving een mail gestuurd met de mededeling dat dit overleg zou afgewacht worden alvorens verder te handhaven.

Omdat we op dinsdag 30 maart 2021 nog geen feedback hebben ontvangen over het resultaat van het overleg tussen GOP/VMM/kabinet, vragen we aan Jeroen November, Themabeheerder Ondergrond & Grondwater bij de afdeling Handhaving, of er al een standpunt werd ingenomen. We ontvangen dezelfde dag een mail van Jeroen November met de mededeling dat het standpunt van GOP, dienst MER en VMM nu is dat dergelijke pompgemalen voor landbouwdoeleinden inderdaad te begrijpen zijn als droogleggingsprojecten zoals bedoeld in de MER-regelgeving en de aangekoppelde Vlarem-rubrieken.

Er wordt in de mail van Jeroen November ook aangegeven dat nog moet bekeken worden hoe hier globaal mee omgegaan moet worden te beginnen met een inventarisatie van alle locaties die hierdoor zouden gevat worden. Er wordt ook aangegeven dat een oplossing van dit probleem via vergunningverlening niet aangewezen wordt geacht en in de toekomst naar Nederlands voorbeeld een juridisch kader via peilbeheer zou uitgewerkt worden. Dit zou impliceren dat de rubriek 53.10 in de toekomst uit de Vlarem-indelingslijst zou geschrapt worden.

Op 2 april 2021 ontvangen we van Jeroen November, themabeheerder ondergrond & grondwater een mail met in de bijlage 2 nota's met betrekking tot de MER-plicht en de toepasbaarheid van indelingsrubriek 53.10. Deze nota's werden opgesteld door het Team MER en de Dienst Juridische Zaken van de VMM ter voorbereiding van de vergadering die heeft plaatsgevonden tussen GOP/VMM/kabinet op 18 maart 2021. Deze nota's hadden betrekking op een gelijkaardig droogleggingsproject in de Polder tussen Schelde en Durme, maar zijn ook toepasbaar op de situatie rond De Zegge.

Uit de nota's van het Team MER en de juridische dienst van VMM blijkt dat voor pompgemalen die gebruikt worden om via grachten, waterlopen of ondergrondse buizenstelsels polders of landbouwgronden te draineren wel degelijk de MER-plicht en een klasse 1 omgevingsvergunning voor rubriek 53.10 van toepassing is. Die vergunning had volgens de nota van VMM binnen de 6 maanden na het van kracht worden van de rubriek 53.10 in 2006 aangevraagd moeten worden. Omwille van de nabijheid van een SBZ (Speciale Beschermingszone, zijnde het natuureservaat De Zegge) moet er ook een passende beoordeling uitgevoerd worden.

Besluit

Uit de nota's van het Team MER en de Dienst Juridische Zaken van de VMM blijkt dat volgens de actuele stand van de milieuwetgeving de pompgemalen die gebruikt worden om via een stelsel van afwateringsgrachten een landbouwgebied van 200 à 300 hectare te draineren dat gelegen is tussen het natuurgebied De Zegge en de Kleine Nete onderworpen zijn aan de MER-plicht en een omgevingsvergunning klasse 1 voor de rubriek 53.10.3°. Omwille van de nabijheid van de SBZ De Zegge moet ook een passende beoordeling uitgevoerd worden. Waarschijnlijk is het niet de meest aangewezen oplossing om droogleggingsprojecten zoals rond De Zegge in de toekomst via een omgevingsvergunning aan te pakken omdat de Vlarem-II voorwaarden die van toepassing zijn voor grondwaterwinningen niet afgestemd zijn op een passend peilbeheer. In het kader van de zgn. "Blue Deal" werd door de minister aangekondigd dat dergelijke droogleggingsprojecten in de toekomst via een aangepaste wetgeving met een verplichting tot peilbeheer zullen geregeld worden.

Voor de elektrische aandrijving van de 3 pompen van het "Pompgemaal Centrale Loop" wordt een transformator gebruikt die ingedeeld is in de derde klasse volgens rubriek 12.2.1°.

In afwachting van gewijzigde wetgeving met betrekking tot het peilbeheer van waterbeheersingsprojecten zal de gouverneur aangemaand worden om ons tegen 1 augustus 2021 een actieplan te bezorgen met betrekking tot de regularisatie van de pompgemalen en de transformator.

Vervolgens moet tegen 31 december 2021 gerapporteerd worden over de stand van zaken en de verdere stappen die worden ondernomen inzake het waterbeheersingsproject met betrekking tot de volgende aspecten:

- Uitvoering ecohydrologische studie;
- Opmaak MER;
- Uitvoeren van een passende beoordeling,
- Aanvraag van een omgevingsvergunning klasse 1 voor de rubriek 53.10.3° of een ander initiatief in het kader van een toekomstige wijziging van de milieuwetgeving in het kader van peilbeheer.

Vervolgens moet tegen uiterlijk 30 juni en 31 december van elk jaar zesmaandelijks gerapporteerd worden aan de afdeling Handhaving over de verdere evolutie van het dossier tot op het moment dat het waterbeheersingsproject rond De Zegge geregulariseerd is.

Opgemaakt op 7 april 2021,

Michael Allison
Milieu-inspecteur